

VUOSITUHANNEN VAIHTEN TEKNIIKAN WAIHEITA KOHTI KANSAINVÄLISTYVÄÄ TIEDELEHTEÄ

Kimmo Antila

Ensimmäinen kokemukseni *Tekniikan Waiheista* ajoittuu vuoden 1995 alkuun. Lehden päätoimittaja Panu Nykänen soitti Tielaitoksen historiaprojektiin, ja satuin vastaamaan puhelimeen. Olin mukana lehden tekemisessä 1998–2007, ja nyt seitsemäntoista vuotta ensikohtaamisen jälkeen odotan yhä innokkaasti jokaisen *Tekniikan Waiheiden* tuoreen numeron saapumista. Kerron seuraavassa henkilökohtaisia muistikuvia lehden tekemisestä viime vuosituuhannen vaihteessa.

Olin lukenut lehteä satunnaisesti Tiemuseolla, ja tuolloin vielä varsin ohuessa julkaisussa oli selvästi tapahtumassa jotain uutta. Mielenkiintoisia tutkimuspohjaisia artikkeleita oli ilmestynyt lyhyehköjen tekniikan museoita ja erilaisten koneiden ja laitteiden historiaa esittelevien juttujen oheen. Ilahduttavaa oli, että lehdessä oli jopa arvosteltu Tiemuseon julkaisusarjassa ilmestyneitä kirjoja.

Panu sai minut ja samalla koko tutkimushankkeessa työskennelleen pienen porukan innostumaan teemanumeron tekemisestä. Se päätettiin ajoittaa Tielaitoksen 200-vuotishistorian ensimmäisen osan (*Pikeä, Hikeä, Autoja*, Edita 1995) julkaisun aikoihin syksyille 1995. Kirjoitin itse ensimmäisen TW-juttuni numeroon 3/1995 otsikolla *Pietarin ja Viipurin teillä* entisen Viipurin läänin tienpidosta ja liikenteestä.

Lehden jutut lähetettiin Helsinkiin postitse parilla korpulla, ja valokuvat reprojatettiin varta vasten mustavalkovedoksiksi lehteä varten. Myöhemmin minulle paljastui, että lehdessä oli aloitettu merkittävä tekninen mullistus edellisenä vuonna: saksitaitosta oli siirrytty oikein tietokoneella toimivan taitto-ohjelman käyttöön. Tielikenteen erikoisnumerosta tuli kaikin puolin hieno ja edustava. Muistan itse olleeni erityisen tyytyväinen lehden näyttävään taittoon, sillä olin tehnyt viimeiset kuukaudet kuvatoimitusta historiahankkeessa, ja kuvallisen ilmaisun tärkeys historiantutkimuksessa tuntui tärkeältä. Yleensä tieteellisissä lehdissä ei tuohon aikaan ollut kuvan kuvaa, joten *Tekniikan Waiheita* oli selvästi edelläkävijä.

Tapasin muita lehden tekijöitä Tiemuseon työn kautta. Nykäsen Panun tutkimusaiheet sivusivat omia kiinnostuksen kohteitani, ja pian löysimme toisemme vuoden 1997 Nordiska Historikermöten sessiosta insinöörien ja tieliikenteen historian parista. Saman vuoden lopussa Panu kysyi, olisiko minulla kiinnostusta tulla osallistumaan lehden toimituksen kokoukseen ja kertoa vaikka vähän mitä Tampereella tehdään ja mitä se voisi tuoda lisää lehden sisällölle. Muu toimituskunta näytti koostuvan Helsingissä arkeologiaa pääaineena opiskelleis-

ta vastavalmistuneista innokkaista ihmisistä. Kaveriporukka oli ollut tekemässä yhdessä arkeologian ainejärjestön lehteä ja löytänyt *Tekniikan Waiheista* jatkoa työlle. Georg Haggren ja Manna Niukkanen olivat ainakin Panun lisäksi paikalla ja tietyksi lehdelle hyvin tärkeät ihmiset: visuaalisesta puolesta ja taitosta vastannut Katja Savolainen ja toimitussihteerin vastuita aloitellut Terhi Ketolainen. Innostuin lisää asiasta ja löysin nimeni lehden ”apinalaatikosta”, eli toimituksen nimelistasta vuoden 1998 alusta.

KANSAINVÄLISIÄ KONTAKTEJA

Tärkeä käännekohta lehdelle ja monille suomalaisille tekniikan historian tutkijoille oli kesällä 1999 järjestetty pohjoismainen teknologian historian kesäkoulut Bjerringbrossa, Tanskan Jyllannissa. Tutustuimme kesäkoulussa muutamaaan kovaan kansainväliseen nimeen (mm. David E. Nye, Tom Misa ja John Staudenmaier) ja kirjoitimme innostuneet raportit numeroon 3/1999. Raportin kirjoitusvastuu oli jaettu kaikille paikalla olleille suomalaisille osallistujille (Kimmo Antila, Panu Nykänen, Tuija Mikkonen, Jaakko Suominen ja Hannes Toivanen). Tuo TW:n numero on omassa muistikuvissani selkeä käänne lehden kansainvälistymisessä. Muistan Panun kanssa jutelleeni siitä, miten tärkeää olisi saada suomalainen lukijakunta ymmärtämään ja näkemään, mitä kansainvälisessä tutkimuksessa tapahtuu ja miten teknologian historia on oma akateeminen oppiaineensa omine tutkimustraditioineen ja lähestymistapoineen.

Vuosituhatosen vaiheen ensimmäisissä numeroissa agenda ryhdyttiin toteuttamaan. Teimme Panun kanssa katsauksen suomalaisen tekniikan historian ja museotoiminnan historiaan (Panu ja Kimmo) ja julkaisimme ja käännsimme Tekniikan Historian Seuran vieraana Suomessa käyneen Ulrich Wengenrothin artikkelin *Was ist Technoge-*

sichte? (Tiina Törnqvist, Jaakko Suominen ja Panu Nykänen) suomeksi. Myös vuosittaisista ICOHTECin, SHOTin ja TICCIHin kokouksista ryhdyttiin raportoimaan lehdessä säännöllisesti.

UUSIA KASVOJA

Panu Nykänen jättäytyi pitkän ja lehden kokonaan uusille urille vieneen rupeaman jälkeen päätoimittajan tehtävistä vuoden 2001 lopussa. Toimin ensin vs. päätoimittajana uuden päätoimittajan etsimisen ajan ja aloitin lopulta vuoden 2002 alusta päätoimittajana. Toimitusta uusittiin hieman parin ensimmäisen vuoden aikana. Henry Nygård oli tovin toimituspäällikkönä hoitamassa muutamia käytännön asioita, kun olin itse toisella puolella Suomea, mutta vuodesta 2002 eteenpäin lehden toiminta alkoi saavuttaa uusia vakiintuneita käytäntöjä.

Vireän toimituskunnan rooli juttujen hankkimisessa, kirjoittamisessa ja lehden kehittämisessä oli todella tärkeä. Tiina Törnqvist (nyk. Päivärinne), Tuija Mikkonen ja Jaakko Suominen toivat kukin omilla tutkimusaiheillaan, verkostoillaan ja kiinnostuksen kohteillaan lehdelle paljon uutta virtaa. Tähtäjä jatkoi omalla päätoimittajakaudellani vielä hetken aikaa Katja Savolaisen jälkeen Elina Laulumaa, kunnes toimitussihteerini Terhi Ketolainen otti kokonaisvastuun lehden toimitussihteerin ja tähtäjän töistä vuoden 2004 viimeisessä numerossa. Numero oli taas yksi käännekohta lehden historiassa: se oli ensimmäinen yli sadan sivun maagisen rajan ylittänyt numero ja kokonaan nelivärisenä tehty lehti. Saimme tähän muovin historiaa esitelleeseen numeroon erityisrahoituksen Emil Aaltosen säätiöltä. Mukana oli kovan luokan kirjoittajakuntaa Suomesta, ja hienoa oli saada myös Jeffrey L. Meiklen englanninkielinen artikkeli tuomaan muovin ja designin historiaan kansainvälisiä näkökulmia.

LAATULEHTI

Työskentelin lähes koko päätoimittaja-ajan Torus-verkoston palveluksessa ma. tekniikan ja tieteen historian lehtorina. Tämän parempaa paikkaa päätoimittajalle olisi tuskin voinut olla. Sain opetustyön kautta seurata alalla tulevien opiskelijoiden töitä ja kiinnostuksen kohteita. Moniin uusiin kirjoittajiin ja myöhemmin Tekniikan Historian Seurassa vaikuttaneisiin ihmisiin tuli tutustuttua Torus-verkoston työssä. Mm. Teija Försti, Mikko Kylliäinen, Tiina Männistö, Johanna Vähäpesola ja moni muu teknologiaa sivuaivien tieteenalojen piirissä vaikuttava tutkija tuli tutuksi. Juttujen hankinta alkoi vuosi vuodelta olla myös helpompaa. Lehti alkoi selvästi saavuttaa laajempaa mainetta, vaikka edelleenkin kamppailtiin vuosittain taloudellisten ongelmien ja kustantamisen ongelmien parissa. Lehti alkoi saada paremmin myös jalansijaa akateemisessa maailmassa. Suomen monilta historianlaitoksilta löytyi tilaajia, kirjoittajia ja lehdestä myönteiseen sävyyn oikeissa paikoissa puhuvia professoreita. Tässä yhteydessä kannattaa erityisesti mainita Tekniikan Historian Seuran pitkäaikainen aktiivi, professori Timo Myllyntaus, joka myös kirjoitti lehteen ahkerasti mm. ympäristöhistorian ja sähköhistorian teemoista ja tarkasteli myös kokonaisvaltaisesti suomalaisen tekniikan historian kehitystä. Myös akatemiaprofessori Marjatta Hieta-Tampereen yliopistosta sekä professorit Juha Manninen ja Maija Kallinen Oulusta tunsivat hyvin lehden ja tukivat sen toimintaa.

Kansainvälistyminen eteni lehdessä monella tapaa: ulkomaisia uutuuskirjoja esiteltiin, tehtiin katsauksia alan tutkimuksen etenemiseen ja julkaistiin konferenssi-raportteja. Tärkeää oli myös ulkomaisten kirjoittajien rekrytoiminen: Håkon With Andersen, Tom Misa ja Jeffrey L. Meikle kirjoittivat kaikki pyynnöstä lehteen. Tuija, Jaakko ja Tiina toimittivat kukin erinomai-

sia erikoisnumeroita teollisuusperinnöstä, kaupungeista ja tekniikan popularisoinnista.

Vuonna 2005 toimituskunta vaihtui. Tiina Törngren jäi pois ja hänen tilalleen rekrytoitiin kaksi nuorta tutkijaa: Sampsä Kaataja Tampereen yliopistosta ja Tiina Männistö Turun yliopistosta. Kirjoittajakunta monipuolistui ja tekstejä tuli eri puolilta Suomea. Vahvoja keskuksia olivat Turun yliopisto ja erityisesti sen tietotekniikan historian tutkijat (Petri Paju, Petri Saarikoski, Jussi Parikka, Jaakko Suominen). Tekniikan historian kenttää laajennettiin mm. mainonnan, tekniikan popularisoinnin ja tekniikan filosofian piiriin. Viimeksi mainitusta teemasta jäi mieleen Jussi Naukkarisen erinomainen artikkeli Martin Heideggerin tekniikkäkäsityksistä. Oulun yliopistosta tuli monia artikkeleita (mm. Henry Oinas-Kukkonen). Inkeri Ahvenisto Turun yliopistosta julkaisi parissa artikkelissaan Verlaa koskevan tutkimushankkeensa tuloksia. Akateemisten artikkelien rinnalla jatkoivat mukana myös tekniikan tekijöiden muistelot sekä tietysti alan museotoiminnasta kertovat lyhyet raportit.

Tekniikan Waiheita -lehdellä oli laaja lukijakunta. Tilaaajien ja Tekniikan Historian Seuran jäsenten lisäksi monet yliopistoista tai museoista tutut kollegat kertoivat seuraavansa lehteä kirjastoissa tai selailevansa sitä Akateemisen kirjakaupan lehtihyllyllä. Irtonumeroitakin näytti säännöllisesti menevän kaupaksi. Varsin mielenkiintoisen lukijapalautteen kertoi minulle vuonna 2005 puolestaan lehden painamisesta pitkään vastanneen Yliopistopainon yhteyshenkilö Eva Hagel. Yliopistopainon lehtien keräyspisteestä oli eräänä aamuna yhytetty eräs nukkavieru laitapuolen kulkija, jolla oli jo kainalossaan pino tiedelehtiä. Hän jatkoi ponnekkaasti lehtiä sisältävän keräyslaatikon penkomista. Paikalle osunut painofaktori tiedusteli varovaisesti voisiko auttaa, tai etsisikö mies jotain erityistä. Kaveri mietti tovin ja kertoi, että yrittää saada käsiinsä

kaikki *Tieteessä tapahtuu* ja *Tekniikan Waiheita* -lehtien numerot, muista lehdistä hän ei ollut kiinnostunut. ”Minä näet arvostan korkeaa laatua”, totesi hän keskustelun päätteeksi.

Vuoden 2005 lopulla vaihdoin työpaikkaa yliopistolta museokeskus Vapriikkiin ja päätin samalla jäädä pois päätoimittajan hommasta. Erinomainen uusi kandidaatti päätoimittajan työhön löytyi lehden toimi-

tuskunnasta: Sampsa Kaataja otti nyt veto vastuun lehdestä. Itse jatkoin vielä jokusen vuoden toimittajana ja vastasin THS:n varainhoitajana lehden taloudesta ja jäsenrekisteristä.

Kimmo Antila toimi *Tekniikan Waiheita* -lehden päätoimittajana 2001–2005 ja toimittajana 1998–2001 sekä 2006–2009. Hän työskentelee Postimuseon johtajana.
kimmo.antila@posti.fi

MILLENNIUM
TECHNOLOGY
PRIZE

LIFE MATTERS, TECHNOLOGY MATTERS

2014 Call for Nominations starts on 14 January.
More information www.millenniumprize.fi

TAF

TECHNOLOGY
ACADEMY
FINLAND